

INLEIDING

Het verhaal is gebaseerd op waargebeurde feiten, verkregen door raadpleging van de rijksarchieven en dat is geen sinecure. Ik moest een aanvraag indienen bij het college van procureurs-generaal, dat enkel akkoord ging indien alle naaste familieleden toestemden. Het antwoord op de aanvraag was gelukkig positief. Waarom heerst er nu nog schroom om die documentatie open te stellen voor iedereen zonder akkoord van ‘hogerhand’?

De literatuur over de Tweede Wereldoorlog is immens. Ik heb een keuze moeten maken uit het bronnenmateriaal om niet verloren te lopen in het bos en de focus te houden op de doelstelling van dit boek. Het leven van het hoofdpersonage was verweven met het verloop van de oorlog. Ruime aandacht is bijgevolg besteed aan de historische context, vooral de politieke en militaire gebeurtenissen die uiteindelijk voedingsbodem zijn geweest voor de transitie van Belgisch reserverekrut tot een Vlaamse militaire collaborateur.

Voor de periode bij de Vlaamse Wacht en nadien bij de Vlaamse Flakbrigade heb ik me gebaseerd op algemene publicaties en heb ik proberen weer te geven wat zich mogelijk in die periode heeft afgespeeld. Dit boek is zoveel mogelijk gebaseerd op documenten en feiten die de geschiedschrijving heeft aangeleverd, zodat we het een documentair verhaal kunnen noemen. Het is geen pamflet voor collaboratie, maar een zoektocht naar de ware toedracht met diverse onderwerpen. De hiaten heb ik aangevuld met informatie die

pas later werd gereconstrueerd en gebaseerd op de gevoelens van het hoofdpersonage.

Het verhaal is geschreven in de ik-persoon omdat ik in het hoofd van de hoofdfiguur heb willen kruipen, die in de Tweede Wereldoorlog aan de kant van de collaboratie stond. Niet alle aangehaalde feiten zijn volledig historisch onderbouwd. Soms heb ik mijn fantasie moeten gebruiken om het verhaal lezenswaardig te houden en ervoor te zorgen dat het geen zuivere documentaire werd. De leesbaarheid heeft ook haar rechten. Maar de ruggengraat van het boek zijn de belangrijkste feiten uit het leven van mijn hoofdfiguur. Waar er twijfels waren over de correctheid of waar feiten ontbraken, heb ik de lezer daarop attent gemaakt, maar enkel wat de belangrijke gebeurtenissen betreft. Overgangsteksten verbinden het ene feit aan het andere en die zijn niet per se op feiten gebaseerd.

Begravenis

De kerk was nog leeg. In het voorportaal stonden alleen mijn kist, mijn kinderen en mijn broer. Mijn vrouw zat vooraan te wachten op de eerste rij stoelen bij de middengang. Begravenismedewerkers brachten, gelet op het gevorderde uur, de laatste bloemtulpen aan en schikten die rond de kist. De dagen voordien waren intens geweest. Na de eerste emoties van immens verdriet, leegte en een overweldigend verlies van een deel van mijn familie op de dag van mijn overlijden, bracht de volgende dag een hoop onwezenlijk praktische zaken die mijn nabestaanden moesten regelen. Alsof mijn overlijden een zakelijk probleem was dat moest worden opgelost. De eerste dag was irrealistisch en vrouw en kinderen leefden op een andere planeet, tot de komst van de begravenisondernemer, die met een oprecht medeleven alles op een rijtje zette. Zij volgden hem, blindelings, en gaven hem mee wat op de rouwbrief moest staan. Deze sociale werkers, want zo noem ik hen, waren goed in hun vak, subtiel en toch praktisch. Tenslotte moest ik met mijn kist in de put worden gelegd die ik eerder samen met mijn vrouw in concessie had besteld. Dat was de praktische kant van mijn dood.

Mijn dochters, zoon en broer stonden erbij en begroetten de eerste bezoekers. Ze kregen een woordje van troost, soms een kus, naargelang het al dan niet om een goede kennis of een familielid ging. De troostende woorden waren meestal een 'innige' of 'op-

rechte' deelneming. Af en toe werd hen nog iets toegefluiserd, een bemoedigend woordje, een uiting van waardering ... of werd een traan weggeveegd. De bloemen begonnen zich stilaan aan de kist op te dringen en de begrafenismedewerkers moesten nog ruimte zoeken tussen al het aandenken dat rond de kist was neergelegd. De leeuwenvlag overtroefde alles. Hij was volledig over de kist gedrapeerd en reikte tot aan de grond. Ik moet dus echt geliefd zijn geweest, of tenminste enigszins gekend, gezien het aanwezige volk.

Familieleden, vrienden en kennissen van vroeger en nu stonden intussen in een lange wachtrij. Die moest eerst afgewerkt worden voordat de plechtigheid kon beginnen. Maar ter elfder ure sloot de begrafenisondernemer resoluut de begroetingsceremonie af, na een teken van de celebrant. De celebrant zegende de vlag en de kist en schreed daarna naar het altaar, gevolgd door een kleine stoet met de gedragen kist en de met verdriet en verwarring overladen kinderen.

Mijn ziekte en doodstrijd hadden niet meer dan enkele maanden geduurd. Na een korte opname in het ziekenhuis, waar ze alle mogelijke analyses hadden uitgevoerd en medicijnen hadden toegediend, was ik opgenomen in een revalidatiecentrum. Daar moest ik 'revalideren', zei men, maar de strijd was al gestreden en het was nog een kwestie van tijd, van weken. Terug thuis, werd ik geïnstalleerd in een ziekenhuisbed met alle praktische dingen waaraan een ziekenhuisbed moet voldoen. Mijn vrouw verzorgde me tot de laatste minuut. Dat was de echtelijke en liefdevolle plicht die haar man verdiende, na een toch bewogen leven. De kinderen, die probeerden mij zo veel als mogelijk bij te staan, aanwezig te zijn, zagen mijn krachten en bewustzijn bij elk bezoek verminderen. En dan bezweek mijn hart. Mijn ziekbed was mijn sterfbed geworden.

De kerk was intussen volgelopen, wachtend op de eerste handelingen van de celebrant. De stilte werd plots doorbroken met de eerste

noten van Bachs *Orgelwerke*. De aandacht van de aanwezigen ging nu naar de gekende misrituelen, die niet anders waren dan in elke andere misviering. Alleen was er nu specifieke aandacht voor de overledene, want zijn naam werd verschillende malen genoemd. Dat deed de familie deugd, hoewel dit het scenario was van een doordeweekse begrafenis. Maar toch. Zelfs al bleef God in het kerkgebeuren de ultieme aandacht opeisen, de homilie stond volledig in het teken van mijn persoon, vol lof en goede woorden voor de man die acht dagen eerder het tijdelijke voor het eeuwige had geruild.

Ik heb mijn kinderen niet al te streng opgevoed, maar familiale en maatschappelijk-politieke waarden waren altijd prioritair. Daar was geen ontkomen aan. Ik was een relatief breeddenkend persoon. Relatief omdat ik meestal vrij tolerant was in de opvoeding van de kinderen. Mijn waarden, en die van mijn vrouw, komen uit de tijd dat de maatschappij strak was ingedeeld volgens een hiërarchie, van laag tot hoog, waarin iedereen zijn plaats kende en er geen ruimte was voor afwijkende gedachten en gedragingen. Toen was het leven nog simpel. Toen bleven de maatschappelijke geledingen min of meer vast staan op hun principiële steunpilaren, en was er geen geld of ruimte om buiten de lijntjes te kleuren. Ik was een tiener in de jaren dertig, een tumultueuze periode waarin rechtse krachten op het Europese continent in opmars waren. Europa stond in rep en roer, democratisch Europa stond voor blok. Eerste pogingen om vriendschap te sluiten met Duitsland liepen op niets uit. Stilaan sloot de Duitse strop zich rond Europa.

Die gedachtegang begon te spinnen in het hoofd van mijn zoon bij het bekijken van de met vlag overladen kist. De glanzende mahoniehouten kist was nauwelijks zichtbaar, alsof het leven in het teken stond van die vlag. De zoon dacht aan de schaakpartijen die hij met zijn vader had, de talloze gesprekken tussendoor en evenveel meningsverschillen over heden en verleden. Veel wijzer was

hij intussen nog niet geworden. In de laatste maanden en weken had hij te veel zorgen gehad om me bij te staan naast mijn vrouw, die me onvermoeid en vol liefde de laatste zorgen toediende.

De misviering liep ten einde en na het Vlaamse volkslied weerklonk uit de orgelpijpen de traditionele, maar geniale *Toccatà & Fuga* van Bach, een prachtig orgelpunt na de ingetogen viering. Beter kon het niet. De ceremonie was afgewerkt. De herdenking werd vervolgd in de nabijgelegen lokale parochiezaal, waar de genodigden de nagedachtenis konden voortzetten met broodjes, koffie en andere dranken. De zaal vulde zich langzaam. De gasten kwamen schoorvoetend, voorzichtig, ingetogen binnen, in gedachten nog bij de overledene. De ruimte raakte stilaan beladen met genodigden, die in stilte wachtten. Tot mijn zoon aarzelend het portoglas opnam. Dat was een verlossing, een teken om de stilte te doorbreken en het eerste glas te nemen. De aanwezigen zochten aarzelend een plaats aan de tafels en toen de koffiekoecken op tafel kwamen, kon de begrafenis sfeer eindelijk omslaan in een vrolijker stemming. Na een herinneringswoord van mijn zoon werd de aanval ingezet op de broodjes, die appetijtelijk in het midden van de tafels stonden te geuren. Familieleden en vrienden die elkaar in jaren niet gezien hadden, duelleerden met wederzijdse verhalen. Zoals bij elke andere après-begravenis was de sfeer optimaal en traditioneel, doorspekt met veel gesprekken, leuke anekdotes en lachende gezichten naarmate na de koffie andere dranken werden geserveerd.

Wie was ik? Of beter, wie was ik geweest? Die vraag kwam herhaaldelijk over de lippen. Het raadsel zou later min of meer opgelost raken, als er een antwoord kwam op deze cruciale vraag die mijn kinderen al jaren bezighield. Het kerkhof waar de naaste familie naartoe werd geleid, was bezet met duizenden overledenen, duizenden graven en grafstenen die hun geheimen al dan niet hadden prijsgegeven. Doden kunnen niet meer spreken, behalve in de na-

BEGRAFENIS

gedachtenis van de overlevenden, familieleden, kinderen, kleinkinderen, broers, zussen, ouders, neven, nichten, vrienden. Mochten doden kunnen spreken ...

De oorlog was ver weg en toch dichtbij. Het gedachtegoed van de oorlog is nooit weggeweest. Het is altijd blijven sluimeren of meer expressief aanwezig geweest via de politieke actualiteit waarin ik van de rand van het centrum richting rechts en nog rechtser aan het afglijden was. Mijn oorlogsverleden is een zwijgzaam hoofdstuk gebleven, maar was onderhuids altijd aanwezig.

België veroverd

Toen de Duitsers op 10 mei 1940 het land binnenvielen, lagen de verschrikkingen van de Eerste Wereldoorlog nog in het geheugen. Er vluchtten meer dan twee miljoen Belgen, onder wie driehonderdduizend jonge mannen die de orders van het Belgisch leger volgden, richting zuiden.

In de nacht van 10 mei kwam Aalst in het vizier van Duitse vliegtuigen. De eerste Engelse troepen zouden pas een paar uur later vanuit Gent arriveren. Enkele lichte Duitse vliegtuigen scheerden over de stad en lieten kleine brandbommen vallen. De Bergekouter en de Langestraat waren de eerste doelwitten. Toen Duitse Stuka's in het luchtruim verschenen, brak de hel los. Er volgde een kort, maar heel hevig bombardement. Mensen vluchtten in schuilplaatsen. Het grootste drama gebeurde vlak bij de Zeebergbrug en de Albertlaan. Daar vernielden bombardementen niet alleen fabrieken, maar ook talloze huizen. Tegen acht uur 's avonds waren de meeste inwoners vertrokken naar de naburige dorpen. Sommigen gingen verder richting Franse grens.

Op 13 mei was er een hevig artillerieduel tussen de Engelsen en de Duitsers in Erembodegem. Op 14 mei volgde een nieuwe bomaanval op de stad. Er ontstond een hevige brand na een bominslag op een trein geladen met petroleum. In Aalst was de oorlog een feit.